

Delovanje okrajnih društev poverjenišтва UJU v Ljubljani.

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU „Naloge učiteljske organizacije v ujedinenj domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev“, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, l. 1922.)

Šolska dožnost in obveznost.

Zelo velika napaka v ureditvi narodnih šol za izobrazbo narodne mladine leži v tem, da se princip obveznega šolskega obiska napačno razumeva in napačno izpeljuje.

Princip obveznega šolskega obiska velja pri nas samo za učenčeve roditelje. Ako se hoče natančno ta princip izpeljati, ne sme ta obveznost veljati za roditelje, ampak za državo in za vse samoupravne institucije: oblasti, okrožja, občine itd.

Šolanje mladine je bilo v najstarejših časih privilegij najvišjih društvenih stanov, plemstva in duhovščine, kasneje je to šolanje postalo pravica vsakogar, ki se je hotel poslužiti. V najnovjšem času, ko so prevladale napredne ideje demokratizma, je šolanje mladine postalo obvezna dolžnost. Sedanjí demokratizem zahteva, da se vsak v mladosti uči in zbira potrebna znanja in sposobnosti, da čimprej postane samostojen ud družbe in državljan, da si pridobi gotovo količino znanja iz sposobnosti za državljanske in druge posle, katerim se misli posvetiti v življenju in da te posle izvršuje čim točneje in vestneje.

Iz te socialne zahteve novega časa je potekel tudi princip šolske obveznosti, toda pri nas se ta princip napačno razumeva in izpeljuje, in posledica tega je, da se v Srbiji po preteku enega stoletja svobodnega državnega življenja ne šola niti ena tretjina šoloobvezne mladine, dočim se nahaja v državah, ki so nastale kasneje od nje in z njeno pomočjo več šol in več učiteljstva, in se v šolah izobrazuje tudi znatno večji procent šoloobveznih otrok. Fakt je žalosten in sramoten, a resničen! Težko je gledati resnici v oči, toda enkrat se to le mora zgoditi, prej ali slej!

Na podlagi tega, kako se pri nas razumeva in izvršuje princip obveznega šolanja narodne mladine, se razvidi jasno, da je pri nas šolanje se vedno samo pravica, da obiskuje šolo kdor hoče in more; a ker velika večina neče ali ne more, je posledica tega, da obiskuje v okolici naše prestolice šola niti polovica šoloobvezne mladine, in da se prirastek procenta pismenih komaj opazja. Ako se bo to pri nas tako nadaljevalo še naprej, potem nam bo potrebno še eno celo stoletje, da bomo dospeli vsaj do tja, da bi se izjednačil procent pismenih in nepismenih; o tem da bi pa izginil procent nepismenih sploh, pa ne smemo niti misliti!

Pravi smisel obveznega šolanja ni, da se šola vsak ravno tam, kjer imajo šolo, t. j. ravno tisti, ki se nahajajo v dobrih in srečnih razmerah, da lahko obiskujejo šolo, temveč da se omogoči obiskovati pouk do gotove starosti enako vse šoloobvezni mladini brez razlike. To je pravi namen obveznega šolanja narodne mladine, tako se izvaja princip šoloobveznosti po drugih naprednih pokrajinah, ker sicer postane princip šolske obveznosti, ako se tako ne izvršuje, le žulzija.

Meščanske in nadaljevalne šole.

Če se kritično opazuje izobrazevanje ali poučevanje narodne mladine pri nas, tedaj se opazi drug pojav, ki ga tudi ne more prezreti kritika. Pri nas obstoji nekaj meščanskih in nekaj gospodinskih šol, ki se zdaj vzdržujejo iz občnih, državnih sredstev, toda korist prinašajo samo krajin, v katerem so. To so šole za nadaljno izobrazevanje narodne mladine, za nekatere kraje, a nadaljna izobrazba je enako potrebna za vse in vso mladino. Ker so take šole potrebne za vse kraje in ker se iste izdržujejo iz občnih, državnih sredstev, tedaj je tudi potrebno, da se ustanovijo te šole po vseh krajih in za vse mladino, a ne samo za mladino po nekaterih krajih, ker sicer bi se prikazovala država enim kot mati, drugim pa kot mačeha. Nikakor ne more biti pravično, da mora ljudstvo iz Homolja, Toplice ali Kosovega nositi žrtve in bremena za izdrževanje meščanskih šol v Pančevu in Novem Sadu, ali pa za izdrževanje gospodarskih šol v Medješu in Bavanšču, a v domačem kraju nimajo dovolj niti osnovnih šol niti učiteljstva ter jim otroci ostajajo brez pouka in tako tudi brez pismenosti. Očigledno je, da interesi države in naroda, pa tudi principi demokratizma in pravice zahtevajo, da je osnovna in nadaljevalna izobrazba narodne mladine mogoča enako za vse in v vseh krajih naše države.

VZGOJA IN POUK V NARODNIH ŠOLAH.

Pomanjkljivost vzgoje v šoli.

Pouk je polovica, a vzgoja, v ožjem smislu, je druga polovica naloge vsake narodne šole.

* Resolucije, sprejete k referatu v Sarajevu se glase: 1. Neobhodno je potrebno, da izdelajo jugoslovenska učit. organizacija svoj načelni program. 2. Ta program naj se izdela s kolektivnim sodelovanjem vsega učiteljstva. 3. Za izvedbo tega programa, čim bo izdelan, naj se oblasti širši glavni odbor, da ga sankcionira in prevzame dolžnost njegove izpeljave.

Zaradi tega je potrebno, da se polaga skrb v narodnih šolah enako na vzgojo, kakor na dober pouk, ali z drugimi besedami, kolikor za razvoj razuma in znanja, toliko tudi za oplemenitev duše in srca narodne mladine. Toda v naših narodnih šolah se ne vrši tako!

Pri nas se delo in sposobnost učiteljeva v narodni šoli ocenjuje poglavito po njegovem uspehu pri pouku, ne pa tudi po doseženem uspehu pri vzgoji šolske mladine, in zato je čisto naravno, če se učiteljstvo narodnih šol trudi ugoditi temu, kar se od njega zahteva in po čemer se ga tudi kvalificira, kot uradnika. Zaradi tega je vpliv narodne šole na vzgojo šolskih otrok v ožjem smislu slab in pomanjkljiv; in ta napaka narodne šole je posledica neracionalnega in enostranega ocenjevanja učiteljevega dela in uspeha z ozirom na pouk in vzgojo — s strani nadzornika.

Predstavniki nemške pedagogike niti ne smatrajo to za napako in nedostatek v izobrazbi šolske mladine, ker stoji na načelu, da mora biti ves pouk v narodni šoli vzgojevalen in da mora izobrazba moralne volje pri otrocih nastopiti kot posledica njihovega duševnega razvoja; čim pa predstavniki pedagoškega pouka v Ameriki in na Angleškem, kjer se gleda na vse to realnejše, oni smatrajo, da se ne sme čakati, da se plemeniti čuti in lepe navade pri otrocih javijo šele kot posledica duševnega razvoja, ampak mora šola tudi s posebnim vplivom povzročiti razvoj in obstanek plemenitih čutov in lepih navad pri šolski deci. V tem prepričanju je v Ameriki in na Angleškem, in po tem oziru tudi na čeških narodnih šolah uveden poseben predmet za dosego večjega vpliva na dobro vzgojo mladine in sicer pri mlajših moralni pouk, pri starejših domovinoznanstvo (spoznavanje državljanskih pravic in dolžnosti).

Neovrgljivo je dejstvo, da bi se uvedbo teh predmetov v program naših narodnih šol znatno povečal vpliv šole na vzgojo mladine, posebno pa sedaj, ko pada pri nas — kakor povsod — morala kot posledica dolgotrajnih vojen in ko se radi novih državnih in nacionalnih razmer kaže posebna potreba, širjenja nacionalne in državne zavesti, kar se proglašja kot posebno važna naloga državne, narodne šole.

Pomanjkljivosti pri pouku.

V pogledu izvajanja pouka v naših narodnih šolah se opažajo precejšnje napake in nedostatki.

To se opaža v velikem pomanjkanju potrebnih nacionalnih učil za racionalno poučevanje in v pomanjkanju učiteljstva za poučevanje strokovnih predmetov.

V naprednih državah opazujejo učenci navadnih šol v šolskem kinu zgodovinske dogodke, znamenitosti posameznih pokrajin, kopanje in predelavo rud, izdelovanje stekla, papirja itd., a pri nas še učitelji prestolice ne morejo pokazati otrokom niti dobre nacionalne slike v tem oziru; naše narodne šole nimajo na razpolago niti dobro izdelanega zemljevida za specialno šolsko potrebo, niti ne dobre šolske tabele. In to je glavno merilo za pouk, v koliko so jasni pojmi pri šolskih otrocih o tem, kar se jim predava v šoli.

V naprednih državah predavajo v narodnih šolah strokovne predmete, kakor: risanje, petje, ročno delo, telovadbo in dr. strokovni učitelji, pri nas se zahteva, da uče učitelji in učiteljice vse predmete, tudi one, za katere nimajo dovolj spretnosti, zato obstoji pri nas v narodnih šolah pouk v strokovnih predmetih samo po imenu, izvaja se pa samo proforma, in so tudi učni uspehi ničevi.

Resnica je, da se pri nas radi velikega številca nerazdeljenih šol ne more izpeljati specializiranje pouka v vseh narodnih šolah, a je tudi resnica, da je število otrok v razdeljenih šolah in število otrok v nerazdeljenih šolah približno enako; zato naj se iz izjeme napravi pravilo; zakaj bi se radi šol, v katerih se ne more izvesti specializiranje pouka, ne bi izpeljalo v tistih, v katerih se lahko izvede?! Edini vzrok temu je naša poznana konservativnost, od katerega se težko osvobodimo in kar preprečuje uvedbo vsake koristne novosti.

V čeških in slovenskih šolah poučujejo strokovne predmete strokovni učitelji in učiteljice povsod kjer je to mogoče, in zato se tam dosežajo tudi pravi in popolni uspehi v poučevanju strokovnih predmetov, zato se v tamošnjih narodnih šolah izvaja harmonična vzgoja narodne mladine.

Jasno je, da je bilo pri nas malo delovanja in malo izvedenega tudi za napredek pouka v narodnih šolah ter je zato nujna potreba močnejše inicijative za delo tudi v tem pravcu, da bo pouk v naših šolah tudi v kvalitativnem pogledu na oni stopnji, kakor pri drugih naprednih narodnih.

(Nadaljevanje sledi).

Iz naše stanovske organizacije.

Iz glavnega odbora UJU v Beogradu.

+glo NAŠE ZAHTEVE NA SEJI GLAVNEGA ODBORA UJU, Sednica održana 31. oktobra 1912. godine u Beogradu.

Navzoči: predsednik Milutin Stanković, podpredsednik M. V. Popović i članovi: Mihailo Jovič, Mili. Stanojević Jova P. Jovanović, Vlad. K. Petrovič, Anta Mladenović Steva U. Đorđević i g.ca Savka Radičevićeva.

Ovoj sednici prisustvovali su članovi Gl. Odbora iz Slovenačke: gg. Luka Jelenac i Dostal.

Službena pragmatika: g. predsednik govori o činovničkom zakonu. On misli, da ne treba mnogo negotovati proti njega, jer je on ipak jedan uspeh za činovništvo. Dalje saopštava da je podneo Skupštinskom Zakonodavnom Odboru predstavku, koja sadrži sve zahteve obuhvaćene u zapisniku vanredne sednice Izvršnog Odbora od 30. oktobra. Za tim veli, da se je razgovarao i sa nekim članovima Zakonodavnog Odbora kao i sa predsednikom toga odbora g. Mišom Trifunovićem, i da su oni obećali, da će u granicama mogućnosti izići na susret učiteljstvu. Predsednik je obećao da će se naša predstavka pročitati u Odboru.

Zatim g. Stanković predlaže da se o toj stvari napišu još dve opsežne predstave, od kojih bi jednu g. Mil. Popović predao lično g. Miši Trifunoviću, a drugu bi on predao Ministru Prosvete g. Sv. Pribičeviću.

Ovaj je predlog Izvr. Odbor usvojio no s tim da se u te predstave unese još zahtev: da se dođatak na skupću izjednači po svima krajevima Države, pošto je ona svuda skoro izjednačena.

Naše zahteve: 2. G. L. Jelenac uzima reč i želi:

a) Da se poradi na tome, da se plate činovnika I i II kategorije uravnoteže, jer ovako kako se predviđa velika nesrazmera među njima.
b) Da se svima Povereništvima pošlje po 1 primerak nacrtá zakona o Učitelj. Školama, radi proučavanja.

c) da se objave sve rezolucije donete na Sarajevskoj Skupštini; i

d) Da se publikuje Skupštinski Poslovnik. Odbor je pažljivo saslušao njegove zahteve i odlučio, da se po njima postupá s napomenom, da skupštinski poslovnik nije ni primljen na Skupštini u Sarajevu, već je ostavljeno za iduću skupštinu.

3. G. Dostal iznosi zahtev Povereništva iz Ljubljane, da se iz Slovenije uzme jedan učitelj za referenta Ministarstva Prosvete. Takva ličnost, veli on, najbolje poznaje prilike u Slovenačkoj, i on bi doprineo mnogo da se svi poslovi za ovu pokrajinu u Ministarstvu što pravilnije i brže rešavaju.

Povodom ovoga uzima reč:

G. Jova P. Jovanović i veli da postojeći referenti prema uređenju Min. Prosvete, nisu poddeljeni po pokrajinama, već po prirodi poslova. Ako bi se izašlo na susret braći Slovincima, onda bi to dalo povoda da ostale pokrajine izađu sa takvim zahtevama, a to bi bilo neostvarljivo.

Predsednik veli, da se sprema nov Zakon o uređenju Ministarstva Prosvete, U koliko je njemu poznato najugledniji članovi Gl. Prosvetnog Saveta žele, da se ova ustanova organizuje tako, da će postojati širi i uži Savet. Za članove Šireg Saveta uzimače se predstavnici iz svih krajeva naše otadžbine tako, da bi oni bili informatori, svaki za svoj kraj, i na taj bi se način mnoga prosvetna pitanja najpravišnje mogla rešavati. U ovom specialnom slučaju mišljenja je da treba potpomoći zahtev naših slovenačkih drugova.

G. M. V. Popović je za to da bi Min Prosvete moglo uzeti za svoje činovnike ljude, predstavnike iz svih krajeva Otadžbine, i oni bi a danom momentu mogli korisno da posluže za potrebne informacije.

Pošto je ovo pitanje iscrpljeno, to je odlučeno:

Sklepi: Da se predlog g. Dostala usvoji i poradi, da se jedan učitelj iz Slovenije uzme u Ministarstvo Prosvete za našeg činovnika.

3. G. L. Jelenac, povodom izbora novoga predsednika traži obaveštenje zbog čega je to sad izvršeno i kako se, s obzirom na pravila, ima shvatiti taj izbor, izjavljujući da su Slovenci glasali za taj izbor kao disciplinovani članovi Udruženja.

Povodom ovoga razvije se razgovor i data su mu objašnjenja, da se ovim izborom nije doveo ni to mesto koji nov član sa strane, već je iz Sredine Glav. Odbora izabrano lice za predsednika usled ostavke gosp. Jovičeve, koju on nije hteo da povuče.

G. Jelenac je ovo objašnjenje primio k znanju.

4. Blagajnik Udruženja čita izveštaj o stanju blagajne in naglašuje da je Udruženje u finansijskoj krizi.

Povodom ovoga predsednik uzima reč i veli da je mišljenja: da bi trebalo učiniti izvrsne uštede u pogledu izdataka na »N. Prosvetu«, pa po potrebi momentalno svesti izlaženje N. Prosvete

na jedanput nedeljno, a »Učitelj« jedan put u 2 meseca. Na taj način izdaci bi se znatno smanjili.

G. Jova P. Jovanović, veli da o ovom pitanju treba ozbiljno razmisliti. On nalazi, da je nezgodno naplatiti od pretplatnika za N. Prosvetu pretplatu za 2 broja nedeljno a za jedan broj »Učitelja« mesečno, pa onda smanjivati njihovo izlaženje. On je zato, da se izbere jedan odbor, koji bi o ovom pitanju ozbiljno razmislilo i pronašao nove izvore prihoda. Završuje s tim da velika štednja može često puta da bude i štetna.

Predsednik je za to, da ovom pitanju treba posvetiti celu jednu sednicu.

Odbor usvaja ovaj predlog.

5. G. Vi. K. Petrovič traži da se sprema spisak članova onih društava koja nisu dala članarinu i ovde po njemu tražiti istu.

G. Predsednik veli, da je usled razgranatih poslova Udruženja potrebno da jedno lice stalno bude u kancelariji i vrši te poslove.

Odbor ovu izjavu prima k znanju s napomenom da je o tome već donesena odluka i predsednik ima samo da postupi po njoj.

S ovim je sednica zaključena.

Predsednik Glav. Odbora UJU
Mil. Stanković.

Sekretar

Anta Mladenović.

Iz poverjenišтва UJU v Ljubljani.

+ Vsem okrajnim društvom! Naloga širjega sosveta je, da določa kraj in čas pokrajinske skupščine. V današnjih draginjskih razmerah ne kaže sklicevati samo v to svrhu širjega sosveta. Izrazila se je želja, da bi se letos upoštevala naša okrajna društva v severnem delu Slovenije, zato predlagamo: letošnja pokrajinska skupščina naj se vrši v 1. polovici julija v Ptuj. Člani širjega sosveta (člani ožjega sosveta in predsedniki vseh okrajnih društev) naj se izjavijo oismeno do 10. aprila, ako soglašajo s tem predlogom, da lahko potem ožji sosvet v svoji prvi prihodnji seji o tem definitivno sklene. UJU poverjeništvu Ljubljana.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

+ § Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v soboto, 7. aprila 1923, ob 10. uri predpoldne v ormoški okoliški šoli po nastopnem sporedu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi in društvene vesti. 3. O društvenem poslovniku poročá tov. Drago Pinterič. 4. Določitev dnevnega reda za društveno 50-letnico. 5. Ustanovitev podružnice Ferijalnog Saveza v našem društvu. 6. Slučajnosti. Dan 7. aprila je pouka prost za vse društvene, ki se zborovanja udeležijo; ostali morajo imeti pouk. V zadevi morajo šolska vodstva poročati okrajnemu šolskemu svetu. Polnoštevilne udeležbe pričakuje odbor.

+ § NOVOMEŠKO UČITELJSKO DRUŠTVO ZBORUJE v soboto 7. aprila t. l. ob 9. uri dop. v deški šoli v Novem mestu po tem dnevnem redu: 1. Volitev2 poročevalcev o stanju šol, vrtov. 2. Podrobni učni načrt za risanje; poročevalca tov. A. Ivanetič in Niko Lahajner. 3. Razgovor o letošnji okr. učit. konferenci, referati in prireditvi zvečer. 4. Učiteljski Ferijalni Savez. 5. Slučajnosti. Z ozirom na važnost vseh točk dnevnega reda pričakuje polnoštevilne udeležbe — Odbor

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SVETOLENARTSKI OKRAJ JE ZBORovalo 7. februárja pri Sv. Lenartu v Slov. gor. ob prav povolnih udeležbi.

Po običajnem pozdravu predsednikom, posebno pa najmlajšega častnega člana Srečka Skrijanca, se je poročalo o došlih dopisih; glede ustanovitve C. M. podružnic na vseh šolah tega okraja, da je glavna C. M. družba doposlala vsem šolskim vodstvom potrebna navodila in pravila, da se bodo te podružnice lahko v kratkem ustanovile v prubodu naroda na svojih mejah naše države.

Za »Učiteljski dom« se boče tudi sverčas skrbelo, sedaj je to nemogoče radi denarne krize.

Za »Ferijalni Savez« se je volil sledeči odbor: tov. mešč. S. ravn. Segula Franjo — predsednik, tov. naduč. Jože Velnar — namestnik in tajnik, tov. uč. Šafarič Franjo — blagajnik.

Društvo si ne naroči »Narodne prosvete«. Društvena se je določila na 100 Din. Maloštevilni so plačali celo letnico, drugi delno, tretji še bodo. Zapisnik decembarskega zborovanja se je v polnem obsegu odobrili.

Času primerno podajanje tov. ravn. mešč. šol. Franja Segule — »Kaj zahteva meščanska šola od učenca, ki prestopi iz ljudske v mešč. šolo« — je bilo vrlo zanimivo. Enakih referatov se prosí še več. Poslušalci so s poslanjem izrekli zahvalo.

Glede poročila tov. Železnika Oroslava. O sedanjih dragin v Slov. gor. — nam je govoril vsem iz srca žalibog čisto resnico. Njegovim trditvam, da uradništvo s strahom gleda v bodočnost, so pritrjevali poslušalci in klicali merodajne faktorje na od pomoč.

Sprejela se je sledeča resolucija: Boda je tudi pri učiteljstvu doseglja svoj vrhunec, sila kolni lom, vlada se pozivila, da mora ona s takojšnjim primeranim zvišanjem draginjskih doklad omogočiti učiteljstvu eksistenco. Kako naj ima

